

Sveriges Vägledarförening vill lämna följande synpunkter på promemorian ”Förslag till ändrade regler för tillträde till högre utbildning”

Sammanfattande synpunkter

Som vägledare tycker vi det är viktigt att det finns olika vägar för en individ, både vad gäller behörigheter och urval, att ta sig in på högskolan. Det är därför viktigt att:

1. det finns olika alternativa urvalsmetoder,
2. reglerna är tydliga, överblickbara och förutsägbara och möjliga att förstå för alla så att de sökande kan göra väl övervägda val. Om reglerna inte är lätta och överskådliga är behovet av studievägledning än viktigare och framförallt en rättvisefråga,
3. låta det livslånga lärandet bli en reell möjlighet för alla. Det måste finnas möjlighet till andra studievägar, utöver gymnasieskola, t ex komvux eller folkhögskola, och möjlighet att komplettera så att människor inte hamnar i utbildningsväsendets återvändsgränder.

Förslaget är inte tillräckligt överblickbart och inte heller förutsägbart, detta blir extra problematiskt när förändringar sker för ofta. Därför ser vi med oro på att vi nu får ett nytt tillträdessystem först och sedan om några år en ny gymnasieskola. Med stor sannolikhet kommer en ny gymnasieskola att leda till behov av ytterligare justeringar i tillträdet vilket kommer att kräva nya tillträdesregler osv. Det vore därför bättre att avvakta med tillträdesbeslutet tills vi sett vilka konsekvenser en ny gymnasieskola får för frågan.

Behåll 25:4-regeln

Den del i hela promemorian som verkar oroa vägledare mest är förslaget om att ta bort 25:4-regeln som en möjlig väg att nå grundläggande behörighet. Då man vill ersätta 25:4-regeln med en reell bedömning av kompetens tappar man mycket av tydligheten i informationsarbetet. Ett antagningssystem måste vara förutsägbart. Vi vägledare (och andra) talar mycket om nyttan av att ha mål - men utan tydliga behörighetskrav blir det svårt att sätta upp mål och att planera sina studier i den riktningen. Vuxna har stort behov av att kunna planera på lång sikt. Tiden (och kostnaden) för utbildningen måste lätt kunna beräknas. Ett års heltidsstudier kan ibland räcka för att bli behörig för många idag då vi har 25:4-regeln. Då kan t ex ett vårdbiträde i förväg veta hur många år som krävs totalt för att bli sjuksköterska. Utan regeln blir denna bedömning betydligt svårare att göra. Det är viktigt för vuxna att utbildningstiden blir så kort som möjligt, inte minst av ekonomiska skäl, men det allra viktigaste är att systemet erbjuder ett mått av förutsägbarhet.

25:4-regeln är ingen gräddfil till högskolan, den är inte ett sätt att konkurrera om platser utan den är bara ett sätt att bli behörig. Konkurrerar gör man istället genom att göra högskoleprovet. Ålder och arbetslivserfarenhet räcker inte heller för att vara behörig enligt 25:4-regeln. Studier i svenska och engelska krävs även här för grundläggande behörighet och ofta även andra ämnen för att klara de särskilda behörighetskraven.

Reell kompetens

En bedömning av reell kompetens är helt individuell och en mer rättsligt osäker bedömning. Reell kompetens kan fungera som bedömningsgrund för undantagen och är en bra väg till högskolan för den som skaffat sig alldeles speciell erfarenhet eller genom mer informell utbildning. Men som ett verktyg för bedömning av ett större antal, närmare cirka 6000 per termin, med mer ”vanlig” bakgrund fungerar den sämre. Högskolorna har ännu inga bra former för prövning av reell kompetens och vi anser att man inte ska genomföra en förändring förrän vi vet att det finns bra metoder och modeller för hur detta arbete ska se ut. Denna stora mängd människor ska inte behöva bli försökspersoner i ett så gigantiskt utvecklingsarbete då det gäller så viktiga frågor som tillträde till högre studier.

Innan man genomför denna förändring bör det alltså finnas klara och tydliga nationella system för bedömning av reell kompetens. Med den erfarenhet som många av oss vägledare har av validering hittills så vet vi att det inte är enkelt att skapa sådana.

Bedömningar av reella kompetenser kan riskera att försämra människors möjlighet att byta väg i livet. Hur lätt blir det för en lastbilschaufför (ofta en man) att komma in på en sjuksköterskeutbildning? Hur bedömer då myndigheten hans reella kompetens? Regeringen skriver i promemorian "En sökande bör i stället bedömas utifrån sina faktiska meriter såsom exempelvis för utbildningen relevant arbetslivserfarenhet". Resultatet av detta kan sammanfattas med "bliv vid din läst", ett förslag som riskerar att minska byten av yrken över köns- och branschgränser.

Reell kompetens kan vara verkningsfull

- 1) om bedömningen kan göras så snart den sökande börjar planera för studier, dvs en form av förhandsbesked
- 2) om tydliga besked ges om vilka särskilda behörigheter bedömningen avser, så att den sökande vet vilka utbildningar som kan sökas efter bedömningen.
- 3) om en negativ bedömning ger tydliga besked om vad som ska kompletteras
- 4) om myndigheten ger besked om hur länge beslutet gäller
- 5) om högskolorna kan samarbeta kring detta och acceptera varandras bedömningar till likartade utbildningar.

Samlat betygsdokument från komvux

I promemorian står det uttryckt att ett samlat betygsdokument kan innehålla vilka ämnen som helst och det är sant MEN för att det ska ge grundläggande behörighet krävs redan idag att kärnämnen till en viss omfattning ska ingå. I promemorian blandas regler om behörighet ihop med regeln att vuxna har rätt att välja vilka betyg som ska vara med i ett samlat betygsdokument.

Vi har också svårt att förstå varför vuxna studerande måste likställas med ungdom i just detta hänseende då skillnaden är stor vad gäller förutsättningar, bakgrund, livserfarenhet osv. Vår erfarenhet från undervisning av vuxna visar att man där har mycket erfarenhet att bygga på vilket avsevärt påverkar behovet av formell grundutbildning.

Urval

Vi som vägledare stödjer alla försök att bredda rekryteringen till högre studier. Vi tycker då att det är en motverkande kraft att ta bort arbetslivserfarenhetens värde i en av de två provurvalsgrupperna. Det har visat sig att studerande har stor hjälp i sina akademiska studier av att ha varit ute i arbetslivet, några enstaka utbildningar har kvar det som behörighet.

Vi är försiktigt positiva till alternativa urvalsgrunder samtidigt som frågan om lokala urvalsgrunder oroar oss då de inte heller blir förutsägbara. Dessutom kommer de att kräva stora informationsinsatser från bland annat vägledare.

Meritpoäng

Vi är tveksamma till om regeländringen ger avsedd effekt. Däremot kommer det att bli mycket detaljarbete för antagningsenheterna och ett gigantiskt informationsarbete för både högskolorna och vägledarna. Om avsikten är att slippa lotta ut platser på attraktiva program bland de med maximala betyg så är det en stor förändring för en liten effekt. Vore det inte bättre att förändra dimensioneringen av vissa utbildningar istället?

En krånglig meritvärdering kan få en avskräckande effekt då det upplevs som något "för vissa" och inte "för oss alla"!

Vi anser att meritpoängen ges för stor vikt i relation till övriga betyg. 2.5 poäng i tillägg för meritkurser ger samma effekt på medelbetyget som att höja betyget från G till VG i hälften av ämnena. Om det dessutom betyder att språkvalen på högstadiet blir avgörande för möjligheten att få meritpoäng tycker vi att det är feltänkt. De val en elev gör som 13-14-åring ska inte kunna få så stora konsekvenser utan det är viktigt att det går att "rätta till" på gymnasiet.

Meritpoängen kommer att ge väldigt ensidiga signaler om vilka ämnen som är viktiga för fortsatta studier. Det är bättre att använda behörighetsregler eller göra ämnen obligatoriska än att använda urvalet som styrmedel.

Det är också viktigt att komma ihåg att det står i högskolelagen att behörighetskraven inte får vara högre satta än vad som krävs för att klara en utbildning. Förslaget med halva poäng hit och dit känns som ett lite desperat försök att rätta till gymnasieskolans problem med hjälp av urvalsreglerna. De målinriktade eleverna kommer naturligtvis att ta till sig detta men vi vet också att de flesta är glada om de överhuvudtaget tar sig igenom gymnasiet. Meritpoängen riskerar att ytterligare öka pressen på vissa elever samtidigt som en stor grupp kommer att känna sig frånsprungna redan från börjar ...

Göteborg 2007-03-18

Christel Berver
ordförande

Agneta Wallin
sekreterare